

Kohtuasi C-775/21

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

15. detsember 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

12. november 2020

Apellatsioonkaebuse esitaja:

Blue Air Aviation SA

Kostja apellatsioonimenetluses:

UCMR – ADA Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor (Rumeenia heliloojate ja artistide liit – autoriõiguste ühing)

Põhikohtuasja ese

Apellatsioonkaebus, mis esitati Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia, edaspidi „Curtea de Apel“) Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) kohtuotsuse peale, millega rahuldati hagi, mille esemeks oli kahjuhüvitise nõue summas, mis võrdub tasuga, mis väidetavalt võlgnetakse üldsusele muusikateoste edastamise eest.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/29/EÜ, eelkõige selle artikli 3 lõiget 1.

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kommertslennuki sisemuses, kus viibivad reisijad, lennuki üldise helisüsteemi seadme kaudu muusikateose või muusikateose fragmendi edastamine õhukutõusmise, maandumise või igal muul hetkel lennu ajal kujutab endast üldsusele edastamist viidatud artikli tähenduses, eelkõige (kuigi mitte ainult) edastamise tulu taotlemise eesmärgi kriteeriumi aspektist?

Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt:

2. Kas lennuki pardal helisüsteemi olemasolu, mis on sätestatud lennuliikluse ohutuse valdkonna õigusnormides, kujutab endast piisavat alust, et tuletada eeldus selle lennuki pardal muusikateoste üldsusele edastamise kohta?

Kui sellele küsimusele vastatakse eitavalt:

3. Kas lennuliikluse ohutuse valdkonna õigusnormides sätestatud helisüsteemi ja kõnealuse süsteemi seadme kaudu (kaitstud muusikateoseid sisaldavate) fonogrammide edastamist võimaldava tarkvara olemasolu lennuki pardal on piisav alus, et tuletada eeldus selle lennuki pardal muusikateoste üldsusele edastamise kohta?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta **direktiiv 2001/29/EÜ** autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (põhjendus 27 ja artikkel 3) (edaspidi „**autoriõiguse direktiiv**“)

Viidatud riigisisised õigusnormid

Seadus nr 8/1996 autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kohta (legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe)

„Artikkel 131²

[...]

2. Poolte vahel meetodikate osas läbirääkimistega saavutatud kokkulepe registreeritakse protokollis, mis antakse hoiule Oficiul Român pentru Drepturile de Autorile (Rumeenia autoriõiguste amet). [...] Selliselt avaldatud meetodikaid võivad vaidlustada kõik selle sektori kasutajad, mille jaoks need kokku lepiti, ning kõik kandjate ja seadmete, mille eest autoriõigustasu võlgnetakse, importijad ja tootjad, kooskõlas artikliga 107⁴.

Tsiviilmenetluse seadustik

„Artikkel 329

Eelduste korral, mille kindlakstegemine ja üksikasjalik hindamine on jäetud kohtule, võib kohus neile tugineda üksnes siis, kui neil on selline kaal ja jõud, mis toob kaasa eeldatud asjaolu tõenäosuse; need on aga vastuvõetavad üksnes juhtudel, mil seadusega on lubatud tunnistajate ärakuulamine“.

Muusikateoste taustamuusikana üldsusele edastamise eest muusikateoste varalisi autoriõigusi omajatele võlgnetava tasuga seotud metoodika (edaspidi „tasu metoodika“) (Metodologia privind remunerățiile cuvenite titularilor de drepturi patrimoniale de autor de opere muzicale pentru comunicarea publică a operelor muzicale în scop ambiental)

„1. Muusikateoste taustamuusikana kasutajad peavad enne muusikateoste igasugust kasutamist saama UCMR – ADA-lt [Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor (UCMR–ADA) (Rumeenia heliloojate ja artistide liit – heliloojate autoriõiguste ühing)] (edaspidi „UCMR–ADA“) lihtlitsentsi-loa muusikateoste kasutamiseks ning maksma käesolevas metoodikas sisalduva tabeli alusel tasu, sõltumata kasutamise tegelikust kestusest.

2. Käesoleva metoodika kohaldamisel on järgnevalt esitatud mõistetel ja väljenditel järgmine tähendus:

a) üldsusele muusikateoste taustamuusikana edastamine – ühe või mitme muusikateoste edastamine üldsusele avatud kohas või igas kohas, kus samaaegselt või järjestikku kogunevad inimesed või millele on juurdepääs inimestel, kes ei kuulu perekonda ja tutvusringkonda, sõltumata edastamise teostamise viisist ja kasutatud tehnilistest vahenditest, eesmärgiga luua taust igasuguse muu tegevusega tegelemiseks, mis ei nõua tingimata muusikateoste kasutamist;

b) muusikateoste taustamuusikana kasutaja – iga luba omav juriidiline või füüsiline isik, kes omab või kasutab igasuguses vormis (omand, haldamine, kontsessioon, rent, allrent, laen jne) suletud või avatud ruume, kuhu on paigaldatud või kus on seadmed ja igasugused muud tehnilised või elektroonilised vahendid, nagu televiisorid, raadiod, kassetmagnetofonid, stereoseadmed, arvutiseadmed, CD-mängijad, võimendusseadmed ja igasugused muud seadmed, mis võimaldavad vastu võtta, taasesitada või edastada helisid või kujutisi, mida saadavad helid.

[...]

6. Kasutajal on kohustus maksta ajavahemiku eest, mille kohta ta ei oma UCMR – ADA antud lihtluba-litsentsi, UCMR – ADA-le summa, mis on võrdne kolmekordse tasuga, mis oleks seaduslikult võlgnetud, kui kasutajal oleks lihtluba-litsents olnud.

7. Kollektiivse esindamise organisatsioonid võivad selleks volitatud esindajate kaudu jälgida muusikateoste taustamuusikana kasutamist, ning neile tagatakse vaba juurdepääs kõikidele kohtadele, kus taustamuusikat kasutatakse. Kollektiivse esindamise organite esindajad võivad ruumides, kus muusikateoseid kasutatakse, kasutada kaasaskantavaid audio ja/või video salvestusseadmeid ja selliselt tehtud salvestused kujutavad endast täielikku tõendit muusikateoste tasutamuusikana kasutamise kohta“.

Asjaolude ja menetluse lühülevaade

- 1 22. aprillil 2015 teatas Blue Air Aviation SA (nüüd Blue Air – Airline Management Solutions SRL) (edaspidi „Blue Air“) UCMR – ADA-le, et ta omab 14 lennukit, milles kavatses kasutada (edastada üldsusele) taustamuusikat, ning taotles selleks luba-litsentsi.
- 2 Sellest taotlusest tulenevalt sõlmiti poolte vahel lihtlitsentsi kokkulepe (edaspidi „lihtlitsents“) muusikateoste taustamuusikana kasutamise kohta 14 lennukis ja lepitati kokku igakuises tasus 2800 Rumeenia leud, millele lisandub käibemaks. Algselt väljastati litsents ajavahemikuks 1. mai 2015–31. detsember 2015 ja seejärel seda pikendati.
- 3 2. märtsil 2018 esitas UCMR – ADA Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) Blue Airi vastu hagi teatavate tasude maksmise nõudes, väites, et kuigi teatavate Blue Airi lennukite kohta väljastati lihtlitsents, edastab Blue Air üldsusele muusikateoseid rohkemates lennukites kui need, mille jaoks ta õigusnormidega kooskõlas lihtlitsentsi sai, et kõnealune edastamine ei ole lubatud ning et seega tuleb tal selle eest kahjuhüvitist maksta.
- 4 Blue Air teatas, et ta haldab 28 lennukit, mis on varustatud helisüsteemi seadmetega, mis võimaldavad piloodikabiini (*cockpit*) lennumeeskonnale helisidet reisijate salongi lennumeeskonnaga ja reisijatega, ning et kõnealuse helisüsteemi olemasolu on sätestatud kommertslennundusele kohaldatavates õigusnormides. Ta väitis, et ligikaudu 22 lennukit on varustatud tarkvara lisaprogrammiga, mis võimaldab edastada (lennuki salongis) taustaks muusikateoseid, kuid teatas, et ta edastas üldsusele ainult ühte muusikapala üksnes 14 lennukis. Kohtuasja toimikus ei ole muid tõendeid reisilennukite salongis taustamuusika edastamise kohta.
- 5 8. aprillil 2019 rahuldas Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) hagi ja kohustas Blue Airi tasuma 201 336 Rumeenia leu suuruse summa, mis võrdub tasu meetoodika artikli 6 tähenduses kolmekordse summaga tasust, mis võlgnetakse muusikateoste üldsusele edastamise eest lennukites, mille suhtes lihtluba–litsents puudub. Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) põhjendas oma arutluskäiku järgmiselt: „[t]ranspordivahendite varustamine seadmetega, mis võimaldavad üldsusele edastada muusikateoseid taustamuusikana, tekitab kasutamiseiga seotud eelduse, ning tuleb järeldada, et iga lennuk, mis on helisüsteemiga varustatud, kasutab kõnealust seadet selliseks üldsusele edastamiseks, ilma et seda oleks vaja täiendavalt tõendada“.

- 6 Blue Air esitas Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) otsuse peale apellatsioonkaebuse Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia).

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 UCMR – ADA tugineb oma nõuetes lennufirma enda esitatud olukordadele, leides, et helisüsteemid, millega lennukid on varustatud, põhjendavad muusikateoste edastamisega seotud eeldust, eeldust, millega esimese astme kohus ka sõnaselgelt nõustub.
- 8 Blue Air vaidlustab oma apellatsioonkaebusega Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) otsuse, väites esiteks, et ei ole ühtegi tõendit muusikateoste üldsusele edastamise kohta lennukites, millele edasikaevatud kohtuotsuses viidatakse, ning et esimese astme kohtu poolt kohaldatud eeldus ei vasta tsiviilmenetluse seadustiku artiklis 329 sätestatud tingimustele, kuna see ei põhine asjaoludel, mis võivad kaasa tuua piisava tõenäosuse. Blue Air väidab eelkõige, et helisüsteemi vahendite olemasolu lennukites tuleneb ohutuskalutlustest, mis puudutavad lennuki lennumeeskonna suhtlust (kapteni/esimese ohvitseri suhtlus salongipersonaliga) ja viidatud lennumeeskonna suhtlust reisijatega, ning et selle pelk olemasolu ei saa võrduda edastamise kui sellisega. Teiseks tugineb Blue Air õigusnormi rikkumisele, väites, et tulu taotlemise eesmärgi kriteerium ei ole täidetud, viidates selles osas 4. oktoobri 2011. aasta kohtuotsusele Football Association Premier League jt (C-403/08 ja C-429/08, punktid 205 ja 206).
- 9 Blue Air palus Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) eelotsuseküsimuse esitada.
- 10 Järelduste kohaselt, mille UCMR – ADA sõnastas Blue Airi poolt esitatud Euroopa Kohtu poole pöördumise taotluse sisulise arutelu tulemusel, on tulu taotlemise eesmärgi kriteerium asjakohane ainult autoriõigusega kaasnevate õiguste puhul, mitte ka autoriõiguse puhul, mille suhtes autoriõiguse direktiiv ja riigisisene seadus tunnustavad autoriõiguse omaja ainuõigust edastamist lubada või edastamine keelata, mitte ainult õigust õiglasele tasule, nagu kaasnevate õiguste puhul.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva apellatsioonimenetluse ökonoomia seisukohast on esimene küsimus, mis lahendada tuleb, seotud asjaoludega, ehk kas võib pidada tõendatuks üldsusele edastamise olemasolu (lennukites, mille kohta puudub litsents), mida Blue Air eitab. Ainult jaatava vastuse korral tekib seejärel õigusküsimus, ehk kas lennukis muusikapala taustamuusikana edastamine kujutab endast üldsusele edastamist autoriõiguse direktiivi tähenduses, arvestades eelkõige edastamisega tulu taotlemise eesmärgi kriteeriumit.

- 12 Euroopa Kohtusse pöördumise ökonoomia seisukohast on aga viimane küsimus kõrgemal kohal. Kõigepealt tuleb selgitada, kas õiguslikult kuulub kõnealune taustaks edastamine autoriõiguse direktiivi artikli 3 kohaldamisalasse või mitte, arvestades asjaolu, et riigisiseseid ülevõtmisähteid tuleb tõlgendada kooskõlas kõnealuse direktiivi eesmärkide ja mõttega. Ainult juhul, kui vastus on jaatav, muutub oluliseks ka järgnev küsimus tõendamiskoormisest, mida tuleb kasutada, et hinnata, kas muusika taustaks edastamine leidis aset või mitte. Kui nii ei ole, kui muusika taustaks edastamine ei kujuta endast üldsusele edastamist, on nõuded, mille esemeks on sellise tegevuse eest tasu maksmine, igal juhul õiguslikult põhjendamatud ja konkreetne tõend taustaks edastamise kohta muutub tulemusetuks.
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab Euroopa Kohtu praktikale, mille kohaselt on teose tahtlik uuele üldsusele edastamine üldsusele edastamine autoriõiguse direktiivi tähenduses ja üldsusele edastamise olemasolu hindamisel on oluline kriteerium edastamise tulusus (4. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Football Association Premier League jt, C-403/08 ja C-429/08, punktid 203–206).
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldab 7. detsembri 2006. aasta kohtuotsuse SGAE (C-306/05) punkte 44–46 arvestades, et juhul kui lennuki käitaja pakuks reisijatele seadmeid, mis teeksid neile muusikateosed või üldise intellektuaalse loominguga teosed nende enda valikul kättesaadavaks (näiteks puuteekraanid, raadiod, kõrvaklappidega seadmed, millel on võimalik teatavaid audiovisuaal- või muusikateoseid valida), kujutaks kõnealune teenus endast üldsusele edastamist ja seda pakutaks kahtlemata eesmärgiga suurendada lennu majanduslikku atraktiivsust, ning seega tulu taotlemise eesmärgil.
- 15 Käesolevas kohtuasjas, kus muusikapalad pakutakse taustaks reisijate salongis tervikuna, õhkutõusmisel, maandumisel või teataval ajahetkel lennu ajal, on edastamise tulusus väga vaieldav. Sellisel juhul on raske eeldada, et potentsiaalne klient valib teatava lennufirma lootusega kuulata teatavate lennusegmentide ajal muusikat, kuna lennu valimisel on asjakohased muud kriteeriumid, nagu hind, graafik ja lennu kestus, teenused, nagu pagasi transport, kiire pardalelaskmine, toitlustamine, pardal pakutavad tooted jne.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab selles osas 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsusele SCF (C-135/10, punktid 97–101), leides seoses käesoleva kohtuasjaga, et lennufirma reisijad eeldavad, et neid veetakse ohututes tingimustes, õigeaegselt ja mõistlikult mugavates tingimustes, ning et juhuslikult ja nende tahtest sõltumatult teatavate taustamuusikana edastatavate muusikapalade kuulamisest kasu saamise asjaolu ei ole selline, et see mõjutaks nende valikut ühe lennufirma kasuks teise suhtes. Kokkuvõttes on eelotsusetaotluse esitanud kohus seoses tulu taotlemise eesmärgiga esialgsel seisukohal, et seda ei saa pidada olemasolevaks juhul, mil taustamuusikat edastatakse lennuki salongis tervikuna, et luua meelelahutust sellistel hetkedel nagu enne õhkutõusmist või pärast maandumist. Samas viidatakse, et tulu taotlemise eesmärk on ilmne taastusravikeskuse puhul, kus patsiendid viibivad pikkade oote- ja raviagade

jooksul ning et teatavate telesaadete edastamine pakub neile suuremat mugavust (31. mai 2016. aasta kohtuotsus Reha Training, C-117/15, punkt 63).

- 17 Curtea de Apel leiab aga, et näib, et muud Euroopa Kohtu praktika kohaselt olulised elemendid (uue, vähese mõju künnise suhtes piisavalt suure üldsuse olemasolu (vt ka 13. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Svensson, C-466/12, punkt 21), nagu ka kavatsus muusikaline sisu kõnealusele üldsusele kättesaadavaks teha) on käesoleval juhul täidetud, ning peab siiski vajalikuks, et ka Euroopa Kohus analüüsiks neid esimese esitatud küsimuse hindamisel tervikuna.
- 18 Seoses UCMR – ADA tõlgendusega, mille kohaselt on tulu taotlemise kriteerium oluline üksnes kaasnevate õiguste, mitte autoriõiguse puhul, viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu praktikale (7. detsembri 2006. aasta kohtuotsus SGAE, C-306/05; 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus SCF, C-135/10, punktid 88 ja 89, ning 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Phonographic Performance (Ireland), C-162/10, punkt 36), märkides, et tulu taotlemise eesmärgi kriteerium on üldsusele edastamise hindamisel oluline nii autoriõiguse puhul kui ka kaasnevate õiguse korral, ning seda veelgi enam.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täheldab, et autoriõiguse direktiivis reguleeritakse loa andmise õigust või keelamise õigust autoriõiguse puhul (artikli 3 lõige 1) ja kaasnevate õiguste puhul (artikli 3 lõige 2) peaaegu identselt, ning et seega näib veelgi enam põhjendatud tõlgendus, mille kohaselt peab tulu taotlemise eesmärgi kriteeriumil olema üldsusele edastamise hindamisel sarnane kaal ka autoriõiguse puhul. Euroopa Kohtul tuleb käesoleval juhul hinnata nüansi, mis tuleneb eespool viidatud kohtuotsustes esitatud kaalutlustest, mille põhjal näib, et kaasnevate õiguste puhul võib tulu taotlemise eesmärgile omistada suurema kaalu.
- 20 Mis puudutab tõendamiskoormist, mida tuleb kasutada, kui hinnatakse, kas muusikat edastati taustamuusikana või mitte, siis viitab riigisiseste kohtute praktika sellele, et osas, milles ettevõtja, kes haldab teatavat majandustegevust või transpordivahendit, on loetletud kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate ühenduste vahel sõlmitud meetodikates, tuginetakse vastavale eeldusele, mille kohaselt edastatakse kõnealuses kohas üldsusele autoriõigusega kaitstud teoseid. Arvestatakse asjaolu, et seaduse nr 8/1996 artikli 131² lõike 2 toimetel võivad viidatud meetodikaid vaidlustada kõik selle sektori kasutajad, mille jaoks need kokku lepidi. Viidatud eelduse aluseks on ka praktilised kaalutlused, kuna kollektiivse esindamise organisatsioonidel on sisuliselt võimatu kontrollida süstemaatiliselt kõiki kohti, kus võidakse kasutada intellektuaalse loominguga teoseid.
- 21 Teisalt hinnatakse kohtupraktikas tõendamiskoormist teisiti ning on olemas kolm kohtupraktika suunda. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et õige on 1) suund, mille kohaselt eeldus lükatakse ümber asjakohaste ja usaldusväärsete vastuväidete korral, arvestades, et kollektiivse esindamise organisatsioonil on kohustus

kasutamisuhtusi konkreetselt tõendada, ja 2) suund, mille kohaselt helisüsteemi seadmete olemasolust tulenevat kasutamise eeldust toetab ainult teiste tõendite olemasolu (sertifitseerimisasutuste väljastatud dokumendid, poole poolt osaline tunnistamine jne).

- 22 Curtea de Apel märgib lisaks, et kooskõlas direktiivi põhjendusega 18 ei mõjuta autoriõiguse direktiiv liikmesriikide tegevust seoses nimetatud õiguste reguleerimisega, ja rõhutab siiski, et riigisisese kollektiivse esindamise korra eripärad, nagu Rumeenias kasutatavad ühtsed meetodikad, ei või muuta autoriõiguse direktiivi artikli 3 sätete ühtset tõlgendamist ja kohaldamist. Kõnealuse direktiivi põhieesmärk, mis seisneb autoriõiguse õiguslikku sisu käsitlevate riigisiseste sätete ühtlustamises õiguskindluse tagamiseks, seataks ohtu, kui ei võetaks vastu ühetaolist ja ühtset tõlgendust selle kohta, mis on üldsusele edastamine.
- 23 Seega on asjakohased ja vaidlustatud asjaolud tõendamise esemeks, ning kui UCMR – ADA väidab, et lennukites, mille kohta Blue Air ühtegi litsentsi ei omanud, toimus üldsusele edastamine, peab UCMR – ADA viidatud edastamise juhtusid tõendama. Selles osas viidatakse tasu meetodika punktile 7. Pelk nõustumine poole väidetega muudaks autoritele võlgnetava tasu sisuliselt maksuks, mida tuleb tasuda üksnes asjaolu tõttu, et on olemas tavaliste ja kohustuslike tehniliste seadmetega varustatud transpordivahend. Selline õiguslik liigitus juhib autoriõiguse ja intellektuaalse loomingu teoste kasutamise eest võlgnetavad tasud nende eesmärgist kõrvale.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates peab teisele ja kolmandale küsimusele vastama eitavalt. Curtea de Apel leiab, et Blue Airi lennukite varustamist helisüsteemidega ja isegi tarkvarasüsteemidega, mis võimaldavad taustamuusika edastamist reisijate kabiinis tervikuna – mitte reisijate enda algatusel vaid lennumeeskonna otsuse tulemusel –, ei saa üldsusele edastamisega samastada ning see ei saa olla piisav alus, et tuletada eeldus asjassepuutuva lennuki pardal üldsusele muusikateoste edastamisest, juhul kui ei ole muid tõendeid ja üksteist toetavaid ning veenvaid asjaolusid, mis tõendavad viidatud edastamise juhtusid.